

Полевікова О.Б. Нова українська школа: відчуваємо, думаємо, діємо. Проект інноваційного уроку, присвяченого письменнику рідного краю та його творчості / О.Б.Полевікова // Початкова школа. – 2017. – № 4. – С. 13-15.

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА: ВІДЧУВАЄМО, ДУМАЄМО, ДІЄМО
*Проект інноваційного уроку,
присвяченого письменнику рідного краю та його творчості*

Ольга Полевікова, канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та
початкової освіти Херсонського
державного університету

Новий стандарт освіти проголошує зміну фокусу навчання у бік практики, інтерактивності та функціональності, покладає відповідальність на учнів, які, вільно висловлюючи свою позицію на уроці, вирішуючи пізнавальні завдання, співпрацюючи з однокласниками в команді, дбають за результат (не тільки за оцінку) у процесі навчання.

Пропонуємо широкому загалу освітян проект такого інноваційного уроку, присвяченого письменнику рідного краю та його творчості.

Тема. *Кость Йосипович Голобородько – письменник людських душ. Життєвий і творчий шлях К.Й.Голобородька. Робота над змістом твору «Чужий зошит»*

Мета. Ознайомити дітей із життям і творчістю К.Й.Голобородька.

Продовжувати формувати читацькі інтереси, заохочувати до активної читацької діяльності.

Створювати передумови для використання книг і уміння читати з метою самоосвіти і самовиховання.

Спонукаючи учнів, опрацьовуючи літературні джерела, визначати їх надійність, порівнювати та інтерпретувати історичні факти та сучасні події, визначати вплив минулого на долю людини та конкурентоспроможність суспільства; доступними засобами пізнавати історію, розуміти множинність трактувань минулого та виявляти розбіжності, суперечності у його інтерпретаціях.

Розвивати уміння працювати самостійно і в групі на засадах морально-етичних цінностей.

Обладнання: плакати-завдання до цього та наступного уроків; роздавальні картки з творчими вправами; тлумачні словники, збірки

українських прислів'їв; у „Куточку читача” – твори К.Й.Голобородька і Ю.К. Голобородька, відгук про них у періодиці:

1. Голобородько К.Й., Голобородько Ю.К. Вчителю наш дорогий. – Херсонське книжково-газетне видавництво, 1961. – 151 с.

2. Голобородько К.Й., Голобородько Ю.К. Обрії пахнуть вітрами. – Одеса: Маяк, 1966. – 119 с.

3. Голобородько Я.Ю. Освітянин, педагог, письменник. *Слово про діда – заслуженого вчителя України Костя Голобородька // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. - № 3. – С.38-41.*

Хід уроку

I. Робота з книжковою виставкою

1. *Розгляд книжок у „Куточку читача”.* Загальна характеристика друкованих видань: назва, автори, місце і рік видання, зміст, жанр творів.

2. *Повідомлення теми і мети заняття.*

3. *Розширення й систематизація читацького кругозору.*

А). Робота в парах змінного складу (протягом 8 хвилин) з метою ознайомлення із життєвим та творчим шляхом К.Й.Голобородька. Придумування заголовків до текстів.

Тексти для змінних пар

Текст 1

Жити означає знати

Народився Костянтин Йосипович Голобородько 23 листопада 1899 року в селі Новотягинка Херсонської губернії у сім'ї хліборобів. Змалку виявив інтерес до знань, оволодіння якими стало основою його майбутніх успіхів. Від перших свідомих років до останніх, вже будучи відомою у Таврійському краї людиною, він цілеспрямовано працював над собою. Жити для нього означало знати.

Текст 2

Здобуття освіти

Спочатку К.Й.Голобородько навчається у Новотягинській церковно-приходській школі. За добрі знання і здібності, виявленні у навчанні, на кошти земства його було відряджено до Станіслава, де він у 1914 році закінчив двокласне училище. 1921 року завершив навчання в учительській семінарії.

Текст 3

Початок педагогічної і творчої діяльності

Десять років Костянтин Йосипович учителював у Новотягинці, навчаючи дітей своїх односельців. Черговий етап у його педагогічному розвою розпочався з 1930 року, коли він назавжди переїжджає до Станіслава. Там у довоєнний час він спочатку працює вчителем, а потім завучем

Станіславської середньої школи. Там у 30-ті роки він почав систематично писати. Виступав зі статтями на сторінках обласної газети „Наддніпрянська правда”.

Текст 4

Біль війни

На фронт у серпні 1941 року пішов добровільно. Війну побачив від початку і до кінця. Пройшов її географію, відчув її біль. Відступав. У боях під Ростовом одержав контузію. Бився під Сталінградом. Вистояв і вижив. Пішов разом з армією на Захід. Пережив важкі бої в Україні, Білорусії, Польщі. Залишився живим після штурму Берліна.

Текст 5

Авторська школа

Після війни К.Й.Голобородько повернувся до рідного Станіслава і – знову до учнів, до зошитів, до шкільної справи. У грудні 1946 року став директором школи. Готував журналістські матеріали й кореспонденції, писав художні нариси й оповідання. На рубежі 40-х – 50-х років почав створювати у прилиманському Станіславі авторську школу. З другої половини 40-х до другої половини 60-х років на всю потужність розкривається його педагогічний талант.

Текст 6

Пошана до Слова

К.Й.Голобородько помітне значення приділяв урокам рідної словесності. У школі регулярно проводилися конкурси на кращий вірш, малюнок, оповідання, на кращу стінну газету. На уроках, позакласних заходах, педагогічних радах обговорювалися найбільш цікаві твори сучасної української та світової літератури. Вчителями систематично підтримувалися літературні здібності учнів, а Слово – художнє, влучне, містке – було в сталій пошані.

Текст 7

Кінець життєвого шляху

Кость Йосипович помер на 74-му році життя. Це сталося в Станіславі 16 червня 1973 року. Рано-вранці він ліг на канапу в своєму кабінеті й більше не піднявся. День тоді видався сонячний, жаркий, і лиман стояв тихий-тихий. Так закінчився шлях людини яскравої долі, педагога, письменника Таврії, заслуженого вчителя України, особистості, що реально, повсякденно і цілевіддано змінювала оточуючий світ на краще.

Б). Перевірка виконаної роботи (якості читання і придумування заголовків). Перечитування текстів відповідно до хронології життя письменника.

В). Творчі вправи з читання: „Життєві переконання К.Й.Голобородька”

(Учні отримують завдання розставити подані частини речень у відповідності до порядку номерів і прочитати вислови письменника).

„Життєві переконання К.Й.Голобородька”								
1 вислів								
ним спо	чувай	дарем	смі	себе	ття,	відай	чайся	сте
4	10	13	18	11	21	23	17	5
нуй на	Не	в жи	у жи	відпо	ріга	тті. По	будь	го, змі
26	1	20	8	22	6	9	2	25
не був.	госпо	краще	за ньо	чем	де б	ливо	спокій	Втру
15	12	27	24	7	14	19	3	16

Відповідь: *Не будь спокійним спостерігачем у житті. Почувай себе господарем, де б не був. Втручайся сміливо в життя, відповідай за нього, змінюй на краще.*

„Життєві переконання К.Й.Голобородька”							
2 вислів							
бе, обез	свою	ється	чає се	пиня	люди	сут	цінює
12	14	4	11	3	9	15	13
на втра	Коли	ність	при	цес пі	ня, то	знан	про
10	1	16	2	6	8	7	5

Відповідь: *Коли припиняється процес пізнання, то людина втрачає себе, обезцінює свою сутність.*

„Життєві переконання К.Й.Голобородька”					
3 вислів					
гаразди	перема	на на	для то	лю, не	ється
12	7	2	5	11	4
го, щоб	Люди	стави	гати – об	ни, до	роджу
6	1	9	8	10	3

Відповідь: *Людина народжується для того, щоб перемагати – обставини, долю, негаразди.*

Г). Перевірка виконання творчих вправ. Читання висловів. Пояснення їх значень.

II. Аналіз прочитаного оповідання К.Й.Голобородька „Чужий зошит”

1. Мотивація наступної частини уроку.

- А чи зміг себе перемогти герой оповідання К.Й.Голобородька „Чужий зошит”? Давайте з'ясуємо це.

2. Робота в групах.

А) Робота з довідковою літературою.

- Кожна група має набір слів, значення яких треба з'ясувати за тлумачним словником.

Зразок виконаного завдання:

Совість – усвідомлення і почуття моральної відповідальності за свою поведінку, свої вчинки перед самим собою, людьми, суспільством; моральні принципи, погляди, переконання; сумління.

Мораль – система норм і принципів поведінки людей у ставленні один до одного та суспільства.

Безтарка – віз або машина, пристосована для перевезення сільськогосподарських продуктів без тари.

Клямка – пластинка з важільцем, якою зачиняють і відчиняють двері, хвіртку тощо.

Курінь – легка будівля, сторожка, халабуда, повітка.

Учком – орган учнівського самоврядування на зразок гімназійного парламенту.

Б) Пошукова робота зі збірками українських прислів'їв.

- Кожна група має відшукати якнайбільше прислів'їв, що відповідають головній темі прочитаного твору.

Зразок виконаного завдання:

Хліб-сіль їж, а правду ріж.

Правда світліша за сонце.

Правда – як олія, скрізь наверх спливає.

Правда і в морі не втоне.

Все минеться, одна правда останеться.

Правда очі коле.

Правду не сховаєш.

Брехнею світ перейдеш, а назад не вернешся.

Себе перемогти – велика перемога.

Сумління – найкращий порадник.

В) З'ясування значень прислів'їв.

Зразок виконаного завдання:

Шила в мішку не сховаєш – треба говорити правду, тому що брехня завжди стане відомою.

Що посієш, те й пожнеш – про наслідки своїх вчинків людина повинна думати перед тим, як щось зробити.

3. Перевірка роботи груп.

4. Відповіді на запитання вчителя. Вибіркове читання.

- Якою автор описує вчительку? Зачитайте.
- Чому виклик до дошки застав Миколу зненацька?
- Що скоїв учень?
- Чи відчув він збентеження, сором? Доведіть свою думку рядками тексту.
- Яке завдання виконав Микола Кравченко?
- Як веде урок учителька? Зачитайте.
- Чому, повернувшись зі школи, хлопець не став обідати?
- У чому був „винен” кіт Васько?
- Що зробив Микола, побачивши вчительку біля власної оселі?
- Як зустріли хлопця після повернення?
- Чого боявся учень?
- Які два негідних вчинки зробив Микола?
- Що означає вислів „Жити чужим розумом”?
- У чому хотіла пересвідчитися вчителька? Чому завітала до батьків Миколки?
- Чим закінчується оповідання?

III. Читання в особах. Дітям пропонується прочитати:

- діалог учительки і Миколи на уроці;
- діалог учительки і Миколи ввечері;
- діалог Миколи і тата після розмови з вчителькою.

IV. Підведення підсумків роботи над твором. Робота з анаграмами.

- Прочитайте зашифрований вислів відомого педагога, сучасника К.Й.Голобородька, В.О.Сухомлинського і обґрунтуйте його.

ниЧи кта, кя батре, ен ляд имовидсті, ен муто, ощ тохсь почитьба тоїв гніар винкчи і хваполить бете, а за венялінм вноласї состіві. тиБу авжспроунь люоюдин віч-на-віч зі соєюв соююіст знонач чеваж, іжн на ахоч ейлюд, що оюютьцін оїтв нкивчи, юютьсхвал бродо і жуютьзасуд зол. уваЗвітти перед оєюсв істюсов незрнноівня чеваж, жні педер шоіню инолюдою. Ящок ти віч-на-віч із мимса союоб ришоб щось панеог і шважаєв, що про це інтох не ядієтьзна, - ти ляепшсяоми. сяХотива від лейюд-істьнизьк, хиотсява від себе – ниістьзьк, поженнаом на потуїдл і тволицремис. **Будь гранично чесний віч-на-віч із самим собою.**

Зразок виконаного завдання:

Чини так, як треба, не для видимості, не тому, що хтось побачить твої гарні вчинки і похвалить тебе, а за велінням власної совісті. Бути справжньою людиною віч-на-віч зі своєю совістю значно важче, ніж на очах людей, що оцінюють твої вчинки, схвалюють добро і засуджують зло. Звітувати перед своєю совістю незрівнянно важче, ніж перед іншою людиною. Якщо ти віч-на-віч із самим собою робиш щось погане і вважаєш, що про це ніхто не дізнається, - ти помиляєшся. Ховатися від людей –

низькість, ховатися від себе – низькість, помножена на підлоту і лицемірство. Будь гранично чесний віч-на-віч із самим собою.

V. Доповнення, розширення читацького досвіду дітей учителем

Книга була для Костя Йосиповича синонімом мудрості, продовженням роботи над собою. І це відчували всі, хто його знав.

Вражала бібліотека письменника. Вона розміщувалась у кількох кімнатах, на чисельних поличках і книжкових шафах. Це була Бібліотека з великої літери. Там можна було знайти, здається, все ...

„Бібліотека мала непересічну ауру. Я міг днями, - пригадує онук письменника, професор Голобородько Я.Ю., - сидіти в залі – центральній кімнаті дідової бібліотеки, читаючи з такою насолодою, з якою люди п'ють каву, дивляться телевізор, відпочивають від важкого тижня. Ця бібліотека згодом вплинула не тільки на мої інтереси, але й на мою долю”.

Нехай і ваше життя буде наповнене подібними відчуттями!

VI. Оцінювання навчальних досягнень. Взаємо-, самооцінювання.

VII. Домашнє завдання. Ознайомлення з наступним рекламним плакатом.

Текст для читання

Кость Голобородько

ЧУЖИЙ ЗОШИТ

Микола Кравченко погано поснідав сьогодні. На шостому уроці голод не давав йому спокою. «Скільки ж це сидіти ще? Мабуть, хвилин тридцять, не менше. Зараз же тільки перевірка домашнього завдання. А чи стомлюється коли Марія Семенівна?» – подумав він про вчительку української мови.

Вона ж, як звичайно, у світлосірому костюмі, весела, з лагідною посмішкою, стояла коло столу і уважно слухала речення учнів.

«Ні, треба було три пиріжки брати в буфеті...» Микола зручніше сів на парті, підставив обличчя струменю осіннього сонця. На думку прийшли спогади минулого літа, коли у батьковій бригаді він ганяв безтарки від комбайна на тік.

Спогади про волю, хлопчачі пригоди таким потоком прилинули до хлопця, що він не міг звільнитись від них. «А вода яка в лимані, не вилазив би з неї. Ні, що не кажи, а літом найкраще. То нічого, що ранком очі злипаються і все віддав би, щоб хоч трохи поспати. Зате ж увечері як весело в таборі!..»

Хлопець не чув, як його викликали.

– Миколо, Миколо, – шепотів сусід Петро, – тебе Марія Семенівна питає.

– Що? Хто питає? – він спершу незрозуміло глянув на товариша, потім перевів погляд на вчительку. А вона дивилась на нього великими сірими очима.

– Ти чуєш мене? – запитала нарешті. – Читай домашнє завдання.

«Що ж тепер буде?» – подумав Микола. Обличчя, наче жаром хто обсипав.

Швидко підвівся на ноги, схопив Петрів зошит і прочитав перше речення, що потрапило на очі. Петро сіпнув його за штани, розкрив рота щось сказати, та той наступив йому на ногу.

У класі зчинився шумок.

– Та це читали вже, – сказав хтось.

На Миколу дивився увесь клас.

«Мабуть, кінчили уже перевірку», – промайнула думка, і він навмання прочитав останнє речення і цього разу не помилився. Визначив однорідні члени, дав пояснення, чому стоять розділові знаки.

– Правильно, – сказала Марія Семенівна. – Будь тільки уважнішим.

Тон голосу вчительки, вираз обличчя говорили Миколі, що вона вже не сердиться на нього.

Хлопець заспокоївся, переможно глянув на клас.

– Дай я подивлюся, в якому порядку зошит, – сказала Марія Семенівна.

Це вже була для Миколи повна несподіванка. Пройшла лише мить, а думок у голові пронеслося цілий рій. «Скажу правду – спершу вирішив. – А може, не додивиться?..» Взяв Петрів зошит і подав Марії Семенівні.

Під ногами, здавалося, було розпечене залізо, коли вчителька перегортала сторінки.

А Марія Семенівна наче навмисне не поспішала. «Про що вона думає?» – гвіздком стояло запитання.

Нарешті вона поклала зошит на стіл, пройшла повільно до вікна, що виходило на вулицю, стала спиною до Миколи і якийсь час дивилась перед собою.

На клас Микола боявся глянути.

Та ось Марія Семенівна повернула до хлопця обличчя, задумливе, трохи суворе, підійшла до столу, взяла зошит.

– Візьми і сідай на місце.

Похнюплений, в'ялий, Микола пішов на своє місце. Марія Семенівна продовжувала вести урок. Лагідним тоном, милуючись кожним проказуваним із речень, дібраних для ілюстрації правил з синтаксису, давала пояснення. Вона вміла цікаво розповідати. Учні любили слухати пояснення Марії Семенівни.

Сьогодні Микола не чув голосу вчительки. Він думав про своє, пережите сьогодні: «Може, підвестися й сказати?.. Засміють... Ні, як усі вийдуть з класу, підйду і скажу наодинці Марії Семенівні... А може, так усе обійдеться?.. Петро не скаже. Попрошу його, і ніхто не знатиме... Марія Семенівна на обкладинку не дивилась. Та... вона почерк усіх знає. Вчить

же он скільки – п'ятий, шостий, сьомий клас... Погано вийшло. А як до батьків дійде?»

З класу Микола не поспішав. Довго складав зошити, підручники. Хотілось з Петром поговорити, а той наче навмисне нахилився над щоденником і записував завдання.

– Ти до мене прийдеш? – запитав.

– Нема коли! – буркнув Петро. – Роботи багато.

Додому йшов так, аби тільки йти, нога за ногу, забув і про обід, а чи давно думав, як би швидше додому?

Не тішив хлопця ясний сонячний день, пахощі розігрітої землі, цвірінкання горобців, що купалися в теплій пилюці.

– А я тебе не діждуся ніяк, – зустріла сина мати. – Це ж ти голодний.

Вона взяла у Миколи з рук портфель, люблячим поглядом обдивилась струнку постать сина в учнівській формі.

– Зголоднів, мабуть? Мийся, а я обід приготую.

– Я не хочу.

– Як не хочеш? Ти ж ранком спішив, поснідав сяк-так.

– Я в буфеті пиріжки купував.

– Не вигадуй мені. Коли то ще було!

– Я батька почекаю.

– Ну, як знаєш. Жди, сиди голодний...

Микола постояв трохи серед подвір'я і пішов у хату. У своїй кімнаті побачив на ліжку кота Васька. В інший час поговорив би з ним, погладив би його м'яку спинку. Сьогодні ж замість розмови уперіщив Васька поясом, гримнув:

– Місця тобі іншого немає, розлігся... Геть звідси!..

Кіт шмигнув у сіни, а звідти на подвір'я. А Миколі раптом стало жалко Васька.

«Ну, за що я його вдарив?» – подумав. Покликав:

– Киць, киць... Я не буду більше...

А Васько, припадаючи до землі, нечутно підкрадався до паркану, де купка горобців весело сперечалася про щось своє і не бачила небезпеки.

Микола замилювався пластичністю його рухів. Та коли кіт одірвався від землі і стрибнув, зграйка, наче за командою, пурхнула і полетіла на вулицю.

– Молодці, – похвалив Микола. – А ти, Васько, облизня піймав. Хоч хитрий, та й вони не дурні! Так тобі й треба...

І в цей час він побачив Марію Семенівну. Вона йшла вздовж паркану. «До нас! Ну, Миколо, рятуйся», – і подався на город. Перебігти двадцять метрів до перелазу, перестрибнути через нього, схватись за очеретяним тином – це була справа однієї хвилини.

Вчителька підійшла до хвіртки, поцокотіла клямкою. На стук з кухні вийшла мати.

– А-а, Маріє Семенівно! Заходьте, заходьте, будь ласка, – почув Микола ІІ голос. Вона відчинила хвіртку, запросила гостю до хати.

«Ну, тепер начувайся. Все матері розкаже. А якщо й батько нагодиться – тоді й до хати не заглядай...»

Микола посидів ще трохи під загородкою, міркуючи, що робити, і пішов углиб городу.

Там, на схилі балки, стояв курінь. Влітку Микола любив посидіти під ним з книжкою. Наріже з матір'ю винограду, нарве груш, яблук і їсть досхочу, читає, мріє.

З куреня на хлопця війнуло цвіллю, вологою. «Протікає, – подумав, обійшов навколо куреня, оглянув. – Так і є. Ось тут вітром зірвало. Треба буде батькові сказати». Батько...

Батько був для Миколи ближчий, ніж мати. Чому? Він і сам не зміг би пояснити. Мати дбала, щоб син був завжди добре зодягнений, нагодований, говорила вона з ним більше про домашні справи. Такі розмови не хвилювали Миколу, не залишали глибокого сліду в свідомості, а батько говорив з ним, як з дорослим, наче радився, думав уголос про те, що його хвилювало. Батько працював бригадиром, бував на нарадах в області, зустрічався з відомими людьми, багато читав. Розмовляти з ним Миколі було цікаво і трохи тривожно. Все було невідомим, новим у батькових розповідях. Тому, мабуть, він так і тягнувся до нього, боявся зробити прикрість.

«А я не думав, що може вийти з того... – прийшов Микола до невтішного висновку. – Тепер от сиди і ламай голову...»

Надвечір'я застало Миколу за думками. Почув голос батька. «Прийхав уже додому. Ну що ж, сиди – не сиди, а в хату йти треба».

Микола попрямував до перелазу, перекинув був уже й ногу, і знову пішов на старе місце, в курінь.

Вже й вогні в хатах з'явилися, прохолодою з балки потягло, а Микола все сидів. «Піду, – вирішив. – Нехай буде що буде».

Обережно зайшов на подвір'я, заглянув в освітлене вікно. Батько, чубатий, з блискучими білими зубами, про щось розповідав, а мати з Марією Семенівною сміялися. Микола ще трішки повагався і взявся за клямку.

Розмова й сміх ущухли. Всі троє уважно глянули на хлопця.

– Де це ти, парубче, пропадав? – запитав Петро Іванович, з ледве прихованою любов'ю дивлячись на хлопця. – І обідали без тебе.

– Прохолонуло все, перестояло, – додала мати. – Сідай до столу...

– Я не хочу...

– Та що це з тобою? Із школи прийшов – «не хочу», зараз теж.

– Ну, я піду, – підвелась Марія Семенівна. – Пізно вже, та й собаки на нашій вулиці...

– Значить, батьківські збори в неділю. Тоді ще поговоримо, – сказала вчителька і пішла до дверей.

– Микола вас проведе, Маріє Семенівно, – сказав Петро Іванович, прощаючись.

І ось Микола йде з Марією Семенівною темною вулицею. Вона попереду, він - на крок за нею. «Чи говорила ж вона батькам? – непокоїло. – Мабуть, ні. Адже спитав би хтось, що наробив у школі. А може, на зборах скаже? Та це ж усе село знатиме...»

– Маріє Семенівно, – несміливо сказав, – ви на мене сердитесь?

– Я? – здивовано спитала Марія Семенівна. – А за що на тебе сердитись?

– Та сьогодні в класі... Не знаю, як воно вийшло... Я більше не буду так. Оце після школи все думаю, думаю...

– Над чим ти думаєш? – спитала Марія Семенівна.

– Та чи скажете ви батькам...

Учителька уповільнила крок, повернула голову до Миколи, і, хоч темно було, а він бачив, що вона дивиться на нього.

– А хіба треба цього боятись? – запитала. – Ти сьогодні зробив один за другим два негідних вчинки... Бачу, що ти нічого не зрозумів. А кажеш: думав, думав... Я хотіла перевірити інше... Та ти, я бачу, боягуз, – сказала з докором і пішла. – Проводити мене більше не треба. Іди додому і ще раз подумай про сьогоднішній день.

У темряві вечора постать Марії Семенівни розтанула, заховалась, чути було лише дрібний стукіт каблуків. Микола все стояв і дивився в той бік, куди пішла вчителька.

Додому не поспішав. Потихеньку добрів до подвір'я, сів на призьбі під хатою, думаючи про сьогоднішній день.

Прохолода пізнього осіннього вечора примусила Миколу зайти в хату. Мати вже спала, батько щось занотовував.

– Ну, наговорився з Марією Семенівною? – запитав Петро Іванович і задоволене посміхнувся... – Питали з матір'ю, як учишся. Хвалила. Казала: розбирається у всьому. Молодець! Та що з тобою? – стривожився батько. – Що сталося?

Похиливши голову, Микола став розповідати батькові, як він чуже читав, як поніс на перевірку Петрів зошит.

Батько підвівся з-за столу, заходив по кімнаті.

– Не думав, що ти на таке здатний. Чужим розумом привчаєшся жити? От тобі й відмінник! Ще похвальні грамоти йому дають...

– Я один тільки раз так зробив, – виправдовувався Микола.

– А тепер він питає, що робити... – вів своєї батько. – Сам думай... Я завтра буду в школі. Спитаю, як ти там...

Петро Іванович зодягнувся.

– Я зараз на степ, до тракторів. Приємно мені буде думати про твій вчинок. Ех, Миколо, Миколо... – І вийшов надвір.

На другий день ранком, перед початком занять, Микола стояв на ганку школи і вичікував на дев'ятикласника – голову учкому. Побачив

його, високого, худорлявого, і зразу на серці стало легше. Підійшов, за рукав смикнув.

- Антоне, діло є...
- Яке діло?
- Та... ось таке... Одним словом, на засіданні учкому розповім...